

JAN BENEŠ

NEZNÁMÉ NÁLEZY ŘÍMSKÝCH MINCÍ Z LOŠTIC NA SEVERNÍ MORAVĚ

Krajina kolem Loštic leží v hrdle Hornomoravského úvalu, lemovaného zde od jihu podhůřím Dražanské vysočiny. Převážně rovinatým terénem se bohatě rozvětňuje řeka Morava s přítokem Třebůvkou, protékající přímo městečkem Lošticemi.¹ V tomto kraji vznikly výhodné přírodní podmínky pro život člověka, takže je zde možno na základě archeologických dokladů sledovat kontinuitu lidského osídlení od nejzazšího pravěku do současnosti.² Byly zde např. nalezeny stopy po člověku paleolitickém, neolitickém, eneolitickém a dále početné doklady z období bronzového a hallštatského.³

Pokud se týká období tzv. doby římské, jsou pro tuto oblast doklady velmi skromné; uvádějí se sice např. stopy germánského pobytu přímo z areálu dnešních Loštic, ale průkazný keramický materiál je bohužel nezvěstný;⁴ rovněž nálezy římských mincí nebyly doposud v této oblasti vůbec doloženy.⁵

V průběhu soupisu antických památek na Moravě byli jsme upozorněni na dosud nepublikované římské mince z nálezů v katastru Loštic, které jsou zatím jedinými známými nálezy z této oblasti.

Popis mincí⁶

1. Faustina Maior († 141 n. l.); tab. XVII:1;

denarius; průměr: 19 mm; váha: 3,1 g;

revers je k aversu v normálním postavení.

Typ: Coh (1. vyd.) II, str. 430, č. 72

Coh (2. vyd.) II, str. 426, č. 175

Mince je zčásti otřelá, okraje mají trhliny. Legenda je po obou stranách čitelná. Na aversu je zčásti patrný perlovec.

A.: Poprsí s členkou je obráceno směrem doprava.

DIVA (F)AVSTINA

R.: Páv jde směrem doprava a ohlíží se zpět.

CONSECRATIO

Mince nalezl koželuh František Drlík kolem roku 1900. K nálezu došlo při prohrabávání záhonu na zahradě domu č. p. 81 v Lošticích poblíž nynějšího včelína. Zahrada leží na mírném svahu sklánějícím se k potoku Líšnička a přechází dále ve volné pole v trati „Na valše“. Mince zůstala podnes rodinným majetkem a nachází se ve sbírce místního sběratele Stanislava Kaluse, bytem v Lošticích č. p. 81.

2. Maximianus Herculus (286—305); tab. XVII:2;

malý bronz; průměr: 22,5 mm; váha: 2,33 g;

revers je k aversu v normálním postavení.

Typ: Coh (1. vyd.) V, str. 461, č. 164

Coh (2. vyd.) VI, str. 499, č. 54

Mince je pěkně dochovalá, po obou stranách čitelná, pokrytá jemnou nazelenalou patinou. Na reversu je zčásti patrný perlovec.

A.: Poprsí s paprskovitou korunou a paludamentem je obráceno směrem doprava.

IMP. C.M.A. MAXIMIANVS P.(F.) A(VG.)

R.: Maximianus ve vojenském oděvu stojí obrácen směrem doleva. Obnažený Jupiter, držící v levé ruce dlouhé sceptrum, je obrácen směrem doleva. Oba drží společně globus, na němž stojí okřídlená Victoria a věncí hlavu Maximiánovu. Mezi postavami dole nad exergem jsou písmena: KE
CONCORDIA M ILITVM

První čtyři litery ve slově Concordia jsou méně čitelné.

Mince byla nalezena náhodně kolem roku 1945 na poli v trati „Na Chloumku“ poblíž lesa (podle výpovědi majitele mince Zdeňka Faltýnka, bytem v Lošticích, Ztracená č. p. 8). Z. Faltýnek ji našel při nějaké dětské hře, kdy se chlapi přehrabovali na poli.

Shodou okolností leží toto druhé naleziště asi 500 m vzdušnou čarou od naleziště první mince, a to směrem severozápadním. Obě naleziště jsou na mírném svahu sklánějícím se k potoku Líšnička, která se nedaleko odtud vlévá do Třebůvky.

*

Doposud známý výskyt římských mincí na celé severní Moravě je poměrně nepočtený, srovnáváme-li jej např. s Moravou jižní nebo s otevřenými prostory moravských úvalů.

Mimo nejisté zprávy o nálezích republikánských mincí z Rudy nad Moravou⁷ existuje pouze několik dokladů pro mince z prvního století n. l. Jsou to např. mince od Šilperka (okr. Šumperk)⁸ a od Rýmařova.⁹ Z období II. století byl zaznamenán nález denárů Antonina Pia a M. Aurelia u Staré vody (okr. Olomouc)¹⁰ a dále mince ze II. století od Choliny na sousedním Litovelsku.¹¹ Je tedy výše publikovaný náález mince Faustiny starší novým dokladem z tohoto období.

Z bezprostřední blízkosti — z Moravičan pochází také zajímavý nález denáru Faustiny starší, ale jeví se spíše jako pozdní antický relikv. Mince byla vykopána v kostrovém slovanském hrobě z 11. století poblíž soutoku Třebůvky s Moravou při archeologických výzkumech AÚČSAV z Brna roku 1960.¹² Dostala se sem pravděpodobně jako obolus, ve slovanských hrobech již dnes dosti známý,¹³ a to možná druhotným použitím mince, protože slovanské hroby porušovaly sídliště z germánského období.

Ze III. století mimo antoninianus Aureliánův od Fulštejna¹⁴ nebylo zatím dokladů, takže výše publikovaný bronz Maximiánův je zajímavým poznatkem. IV. století přineslo více nálezů — zejména z nejsevernější Moravy;¹⁵ dále je sem možno přiřadit i blíže neznámé nálezy z okolí Mohelnice (Müglitz), ležící několik km od Loštic.¹⁶ Že však existuje stále možnost nových nálezů z oblasti Severomoravského kraje, dokázaly některé nedávno publikované nálezy, což je zásluhou především péče muzejních pracovníků. Např. u Holasovic (okr. Opava — Troppau) byl nalezen roku 1958 denár Vespasiánův¹⁷ a u Kopřivnice denár Antonina Pia a 2 bronzy Alexandra Severa.¹⁸ Nejnověji byl publikován velký bronz Diokleciánův z nálezu v Travné (okr. Šumperk) a blíže neurčená mince Trajánova z nálezu ve Slezské Ostravě. (Srov. V. Šikulová, Časopis Slezského muzea, XIII — 1964, str. 191—192.)

Lze též konstatovat, že skutečnost dosavadní neexistence římských mincí na Lošticku je pouhou náhodou, neboť již několik málo km odtud, v oblasti Litovelska, táhne se souvislé pásmo nálezů římských mincí¹⁹ povodím řeky Moravy přibližně k ústí Bečvy a dále pak téměř bez přerušení směrem k Dyjskosvrateckému úvalu. Ve směru opačném, tj. hlavně spojnicí mezi moravskými úvaly a Čechami, kladlo starší bádání trasu většinou do prostoru Malé Hané nebo údolím Svitavy.²⁰ Oba první nálezy římských mincí na Lošticku činí však přijatelnější domněnku, že tato naleziště na Lošticku navazují na pás jejich výskytu na území sousedního Litovelska a potvrzují snad názor, že spojovací komunikační trasa vedla podél horního toku řeky Moravy a pak hlavně podél jejího přítoku Třebůvky, přičemž tato obchodní stezka, jako snad všechny jiné, navazovala v době římské na její starou prehistorickou tradici. Podobný závěr vyslovuje i J. Zeman²¹, domníváje se, že obchodní karavany volily především cesty zalidněnými kraji — tedy v tomto případě Hornomoravským úvalem (srov. bohaté germánské pohřebiště u Kostelce na Hané) a dále podle výše naznačené trasy.

POZNÁMKY

¹ K zeměpisněgeologickým poměrům této oblasti srov. K. Zapletal: „Geologie a petrografie země Moravskoslezské“, v Brně 1931—1932, str. 126, 127, 271.

² Srov. např. J. Skutil: „Z pravěku Lošticka“, Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, č. 65, září 1956, str. 113—119; zde je uvedena další literatura.

³ Ibidem str. 117—119.

⁴ Za laskavé sdělení o starších nepublikovaných výzkumech a sběrech keramického materiálu

děkuji srdečně řediteli muzea v Lošticích A. Langovi; témuž jsem zavázán díky za upozornění na doposud nepublikované nálezy římských mincí. — Zmínku o germánské keramice z Loštice obsahuje též soupis nálezů v knize *E. Beninger—H. Freising*: „Die germanische Bodenfunde in Mähren“, Reichenberg 1933, str. 30, poř. č. 63.

⁵ Srov. kartografické zpracování a rejstříky v publikaci „Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, I — Praha 1955 (dále zkratka Nál.).

⁶ Oběma majitelům níže publikovaných mincí děkuji srdečně za informace o nálezových okolnostech a za možnost publikace a fotografování mincí. — Mince identifikuji a popisuji dle díla: *Henri Cohen*: „Description historique des monnaies frappées sous l'Empire romain“, I. vydání, Paris 1859—62; II. vydání, Leipzig 1930.

⁷ Nál. 856. — Pro jiné lokality srov. též přehledně *J. Skutil*: „K nálezům antických mincí ze severní Moravy“, Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, č. 64, září 1956, str. 103.

⁸ Nál. 880.

⁹ Nál. 913.

¹⁰ Nál. 1038.

¹¹ Nál. 1058.

¹² *J. Nekvasil*: „O výzkumu raně středověkého pohřebiště v Moravičanech“, Severní Morava (vlastivědný sborník), č. 7 — 1961, str. 50—51.

¹³ *Ibidem*, str. 51; zde je citována další literatura.

¹⁴ Nál. 1181.

¹⁵ Srov. Nál. 1311, 1386a, 1337(?), 1367 aj.

¹⁶ Nál. 1378.

¹⁷ *V. Šikulová*: „Nález římské mince v Holasovicích (okr. Opava)“, Časopis Slezského muzea VII — 1958, str. 120.

¹⁸ *L. Pauer*: „Nález římských mincí“, Slezský numismatik, květen 1960, str. 3.

¹⁹ K charakteristice zdejších nálezů srov. *J. Beneš*: „K nálezu Hadriánova denáru u Dubčana na Litovelsku“, Severní Morava (vlastivědný sborník), č. 7 — 1961, str. 52—54. — Většina nálezů na Litovelsku je podchycena v Nál. pod č. 969, 1026, 1058, 1059, 1077, 1165, 1182, 1308, 1316, 1393. — Dřívější hromadné nálezy římských mincí známe odtud ze stručných zmínek starší literatury (srov. např. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, X — 1893 str. 162).

²⁰ *E. Šimek*: „Velká Germanie Klaudia Ptolemaia“, díl III/1 — Brno 1949, str. 133.

²¹ *J. Zeman*: „Severní Morava v mladší době římské“, Praha 1961, str. 246.

UNBEKANNTE FUNDE RÖMISCHER MÜNZEN VON LOŠTIC IN NORDMÄHREN

In diesem Aufsatz publiziert der Autor zwei römische Münzen, welche im Kataster des Städtchens Loštice (Bezirk Šumperk [Schönberg]) gefunden wurden und die vorläufig als die einzigen Funde römischer Münzen in dieser Gegend bekannt sind. Es sind:

1. Ein Denar Faustinas Maior (141) — Typus Coh (1. Ausg.) II, S. 430, Nr. 72; Coh (2. Ausg.) II, S. 426, Nr. 175. (Taf. XVII:1.)

Die Münze wurde um das Jahr 1905 im Garten des Hauses Nr. 81 in Loštice gefunden.

2. Eine kleine Bronze Maximianus Herculeus (286—306) — Typus Coh (1. Ausg.) V, S. 461, Nr. 164; Coh (2. Ausg.) VI, S. 499, Nr. 54. Die Münze wurde um das Jahr 1945 am Feld in der Trasse „Na Chloumku“ unweit von Loštice gefunden. (Taf. XVII:2.)

Beide Fundstellen, welche in einer gedachten Luftlinie etwa 500 m von einander entfernt

sind, befinden sich auf einem mässigen zum Bach Líšnička sich neigenden Abhang, dessen Bachbett unweit von diesem Ort in das Flüsschen Třebůvka, einen Nebenarm des Marchflusses, mündet. Beide erstmaligen Funde römischer Münzen lassen die Annahme erkenntlicher erscheinen, dass sich diese Fundstellen von Loštice der breiten Fundzone der benachbarten Littauer Gegend anschliessen und vielleicht die Ansicht bestätigen, dass die Verbindungskommunikationstrasse zwischen mährischen Niederungen und den Gebieten in Böhmen durch die Littauer Gegend längs des oberen Stromes der March und dann hauptsächlich längs ihres Zuflüsschens Třebůvka führte, wobei dieser Geschäftspfad sowie fast alle andere in der Römerzeit auf die alte prähistorische Tradition anknüpfte.

Die publizierten Münzen werden in verschiedenen Zusammenhängen mit anderen Funden römischer Münzen in Nordmähren angeführt.

Übersetzung von A. Bok

